

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 параЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Viesnik“ Cetinje (Monténégro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕТИЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Положај на бојиштима

Букурешки „Журнал де Балкан“ пише:

Чини се сада, да су Руси под зидинама Варшаве однијели велику побједу, и да је та побједа штавише од највећег значења.

Наша предвиђања су дакле од прије неколико дана остварена.

Јавља се, да су Нијемци изгубили много својих људи и да остављају Русима још непрестано, од часа до часа многобројне заробљенике; Руси их непрестано огорчено лове по шумама и баруштинама према Кракову.

Сада је јасно, да је руско повлачење, које су диктовали многи разлози, што су се испрва могли чинити без значења, али су били, као што се види, од велике важности.

Нијемци су у крајевима крај своје границе имали неоспорну надмоћност с погледом на комуникационе путеве и на жељезничку мрежу. Они су могли, у ком било тренутку и за врло кратко вријеме, бацити с једне тачке бојишта поља на другу велике масе људи. Извршни путеви у Њемачкој дају им у исти мах могућности, да се служе и аутомобилима за транспорт трупа као и за транспорт животних намирница и муниције.

Чим би опазили једну слабу тачку непријатељеву, они би одмах за неколико часова нагомилали ту огромне масе људи, и кад би извукли од њих све могуће користи, пребацивали би их тада на другу слабу тачку непријатељеву.

У том су погледу Руси са својим примитивним комуникационим средствима били у много горем положају. Ето, у чему је био главни мотив за руско повлачење.

Ми смо већ видјели резултате ових промјена земљишта у битци. Ни аутомобили њемачки не могу богзнашта учинити на терену, час баровиту час покривену вјековним шумама, које чине већи дио Руске Пољске.

Осим тога и храна се за војску тешко преноси, а и оскудица је у сточној храни велика. Па и коњи почињу Нијемцима понестајати. А Руси су, у овом погледу, у много бољем положају од Нијемаца.

Прва се чињеница руске надмоћности на њиховом властитом земљишту показала очито у варшавској побједи; последица њена биће само нове побједи. У осталом Руси имају готово два пута више војника него Аустро-Нијемци.

На западној позорници ратној храбре трупе француско-енглеско-белгијанске одржавају своје успјехе. У осталом, ми ћемо се вратити у једном од идућих чланака на ове трупе, да покажемо њихову вриједност, а нарочито вриједност енглеских трупа, о којима смо до сад мало говорили.

Са јужне позорнице јављена нам је нова побједа српска над Аустројанцима. Ми за сада не можемо одредити ни домашај ни значење ове побједи: Констатујемо само да изванредна бравура Срба не уступа ни за један тренутак. С друге је пак стране и Црногорцима пошло за руком да одбију Аустројанце код Калиновика и да задобију од њих оружја и муниције.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент, г. генерал Н. Потапов, примио је ова службена саопштења:

Петроград, 31. октобра, 12:30 у вече У Источној Пруској продужује се бој у рејону Сталипенена и на прелазима кроз источни дио Мазурских Језера. Исто тако се води и даље борба око Солдаве. На фронту Торн запажено је њемачко наступање дуж обале ријеке Висле пут Рипина, Влоцлавска и на запад, при чему се показало, да су Нијемци овамо привукли дио војске с Лика. У рејону Ченстохова Нијемци се постепено повлаче према граници.

Наше наступање у Галицији пут Дунајца није наишло на отпор. Код заузећа града Кросна аустројанске су аријергарде претрпјеле огромне губитке. У рејону Санок-Турка, гдје смо после поћног напада овладали у зору 29. октобра јако утврђеномне пријатељском позицијом. Аустројанци су отпочели одступати. У Карпатима, на путу из Надворне за Мармарош Сигет, у Пасечни, претрпјели су пораз непријатељски соколи.

У Црном Мору запажени су 30. октобра код Сулине непријатељски миноносци.

Петроград, 1. новембра у 12:50 по подне. 30. октобра продужен је бој у рејону Кебрикејске позиције. У Зачорохском крају, у долинама Бајазетској и Аранкертској и на црноморској обали није било никаквих сукоба.

Петроград, 1. новембра у 3:25 по подне. У Источној Пруској ми се и даље пробијемо напријед. У битци близу Солдаве отели смо Нијемцима 5 хаубица. 31. октобра принудили смо Нијемце да се повуку од Рипина. Између Висле и Варте дошло је до борбе са предстражама. На краковском фронту наша војска прелази ријеку Трениавку. У Галицији ми смо заузели Тарнов.

Божја казна

Непријатељ је пробио на једном небрањеном мјесту у нашу земљу и почео да руши и пљачка као какав вандал. Све на што год је наилазио у свом помамном јурењу предавао је огњу и мачу.

Јурећи са својим војницима, један капетан стиже у једно оближње село, и ту се заустави пред црквом, пред којом је стајао свештеник.

— Са звоника ове цркве вршено је посматрање, викао је горопадни капетан. И та посматрања, вршио си ти, попе!

Свештеник, сасвим мирно и хладнокрвно, покуша да опорекне ово тврђење туђинчево. Али, све му је било узалуд. Капетан га, тако рећи, није хтио ни слушати, и већ је у мјесто сваког објашњења био издао заповијест да овога божјег слугу пушкарају.

— На губилиште! викну капетан. Ну, баш у том тренутку, пред њих двојицу на извјесном одстојању удари граната и подиже читав слој земље која их засу.

— Једва сам дошао к себи, причао нам је овај свештеник, кад смо мало затим ми наишли, од силног потреса и од земље која ме је била свега затрпала; али кад сам се прибрав и погледао око себе, спазио сам на велико своје чудо, да

предамном лежи онај капетан. Главна му је била размрскана, у десној руци држао је исукану сабљу. Изгледа да је тачно као у оном тренутку, кад је заинуо да командује да ме пушкарају.

— За тренут ока заборао сам све што се збило. Прићем мртвом капетану, и искрено се помолим Богу за спас његове грјешне душе.

— А што то да радиш? запита га неко од нас.

— Па такви смо ми! И ако је био наш крвник, нека Бог услиши моју молитву, и нека опрости његовој грјешној души.

„Српске Новине“.

Дужности Италије у овом часу

Члан парламента Колона дука ди Ђезаро држао је говор 8. октобра у „Радикалном Удружењу Римском“, који заслужује да га бар у изводу донесемо, у колико то допушта простор овога листа.

Г. 1912. Тројни Савез био је обновљен, колико ненадно толико тајно, а владино саопштење о томе догађају рекло је, да је савез обновљен без новина. „Из овог нерасудног и пренагљеног обнављања — говорник тврди — потичу све потешкоће, које данас стоје на пут Италији, али отуд долазе и користи за владу, која би се знала њима послужити, јер ако је уговор обвезивао Италију док су та све странке поштовале, данас, пошто га је Аустрија нарушила на нашу штету и у духу и у слову, у колико је оно познато, сама је савезница оправдала и овластила Италију, да поступи у својој одбрани како зна“.

„Али ако није био ни у чему измијенен први уговор од старог, дубоко је била измијенења међународна ситуација од оне, када је г. 1882. постао Тројни Савез. Онда је Италија, слаба, усамљена, понижена политичким неуспјесима, тражила ослободу, и нашла га је у аустро-њемачком савезу“...

Током времена та се ситуација измијенила. Уз француско-руски савез установио се Тројни Споразум противу Тројнога Савеза, и нова јевропска политика врћела се отада око осовине — антагонизма између Германије и Енглеске. Италија је наставила своје добре односе са Енглеском, а протегла их и на Француску, те постаде као мост између двије политичке групе; тако је учешће Италије у Тројном Савезу важило у колико јој није допуштало да се придружи Тројном Споразуму. Отуда њемачка завист за тај привилегирано положај Италије и оптужбе због невјерности. Ипак наши државници остадоше упорно вјерни Тројном Савезу, премда није био већ у споразуму с Енглеском, и у тим околностима обнављају уговор савеза, чиме прекидају пријатељске односе са државама Тројног Споразума, а Италија остаде у Тројном Савезу усамљена противу двије савезнице сједињене.

Између Италије и Аустрије постојао је сукоб интереса и аспирација: балканско питање и питање иредентистичко, која се питања на срећу Италије међусобно вежу јадранским питањем. Познато је, колико је увреда Италија претрпјела од аустријске борбе противу италијанства њених прекограничних покра-

јина, и противу њених интереса на Балкану. Говорник не може да схвати оне, који данас говоре, да би била срамота ступити у рат против Аустрије, оне исте, који су трпјели да Италија буде савезница једне државе, која не признаје њену пријестоницу, и чији владар не одвраћа посјету краљу Италије.

Савез је могао само притајити те неизљечиве конфликте, који се могу ријешити с успјехом једино побједом једнога од супарника.

Уговор савезни гарантирао је status quo на Балкану, чиме је била удаљена опасност, да Аустрија продире преко народа српскога на Јадранско и на Егејско Море. Али наступи анексија Босне и Херцеговине, чим је Аустрија измијенила у своју корист постојеће стање на Балкану. Наши први говорници у парламенту, тим поводом, закључили су једногласно, да би аустријско продирање на Балкану нарушило савезни трактат, и следствено ослободило другу странку од обавезе да га поштује.

Ултимаатум, који је Аустрија упутила Србији, није ништа друго него покушај, да Србију потчини себи и тим отвори пут на Солун. То јасно доказује дипломатска кореспонденција у очи овога рата, објелодањена у енглеској *бијелој књизи*. Цитирајући дотичне наводе из ових докумената, говорник је утврдио, да су Аустрија и Германија хтјеле по сваку цијену да Србију лише независности, тако је дакле ултимаатум тежио, да поткопа наше балканске интересе, и тим нарушио савезни уговор као и особито аустро-италијански споразум, да је италијанска влада била дужна, да *српјечи примање тог ултимаатума или да објави рат Аустрији*.„Напротив, Маркиз ди Сан Ђулијано све је употребио, да Србија прими у целини *све терете које јој је Беч наметао, другим ријечима, све је упогребрио, да подржи аустријски план, да погази уговор са Италијом*“. Пошто је говорник ово потврдио наводима из докумената *Бијеле Књиге*, завршује: „Јасно је, дакле, да је министар ди Сан Ђулијано бранио интересе аустријске противу талијанских“. И отуда закључује: „Италија, дакле, у области својих интереса не само је већ ослобођена од сваке обавезе, него је оправдана и њена акција против Аустрије у заштиту њихову“.

Говорећи о међународном праву и праву националном, између осталог рекао је, да само право народа на своју народност може бити основ природног међународног права, па када дођу у сукоб разлози природног права, ишчезавају бране, које су људи подизали писменим конвенцијама противу тога права“. Словени обарају основе аустријске монархије... и нема трактата, који може забранити Италији да у томе дјелу не учествује ради ревиндикације италијанских земаља.

При свршетку је ријеч о потреби овога рата. Говорник доказује како се у међународним односима до сада није могао елиминирати рат, *„нити ће се моћи измијенити услови међународног живота, док не буде признато начело народности као основ међународног права*. И у овом смислу садашњи рат је од велике важности: побједа савезних сила значиће побједу начела народности противу војничких цар-

вина, побједу народа противу аутократије“.

Зато говорник завршује: „Италија, дакле, дужна је, да оствари своје аспирације, да што прије ступи у рат, јер ће њезино учешће не само убрзати закључење мира, него ће тим и судјеловати у постављању међународног живота на нове рационалне основе, које могу збиља елиминирати у будућности рат и омогућити тријумф мира“

Ово је мршави извод тога важног говора, који нађосмо у последњој свесци периодичног издања римског „Конференце и Пролузиони“, а о њему није било ни помена у дневницима римским, што је доста карактеристично у овим данима....

Дневник

Њемачка цензура у Турској. На писмима, која су из Турске још прије рата руско-турског долазила, стоји: *Kriegslage! Zurück* — из чега се јасно види да се цензура пијама у Турској врши на ъемачком језику и да исту врше Нијемци.

ТЕЛЕГРАМИ

Атина, 25. октобра. Бугарски су војници са грађанима продрли у неутралну зону, која је споразумно утврђена. У пограничним областима грчки војници су захтијевали од Бугара, да се удаље, али су Бугари одбили да то учине. Прије него што су дошли официри, сукоб је отпочео и трајао је цијелог дана. 26. окт. Бугари су ископали шанчеве на грчкој територији. Грчки официр је затражио од Бугара, да затрпају шанчеве, али су Бугари одбили и сукоб је опет отпочео. 16 заробљених Бугара били су пуштени у слободу. 27. октобра једна чета бугарске војске напала је на грчку караулу Рисово и била је одбијена. Том приликом је рањен један грчки војник. 28. октобра, док су један грчки и један бугарски капетан разговарали, Бугари су отворили ватру на караулу Терлизи. Сукоб је отпочео у округу Неврокоп, где су Бугари добили појачања и митраљез. Борба је трајала до 8 часова у вече. Овим сукобима придаје се овдје важности.

Рим, 28. октобра. „Фремденблат“, јавља да су Руси бомбардовали Черновиц, али да су њихове батерије биле ућуткане и да се борба између престажа свршила са повлачењем Руса.

Из Бордоа се јавља да су Французи последије једномјесечне борбе заузели ъемачке колоније Конго и Убанги.

Рим, 29. октобра. „Трибуна“ јавља, да су мађарске колоне код Најдварне у Карпатима потучене и да су Руси поново окупирали Буковину. „Трибуна“ налази, да је овај догађај много значајнији у погледу политичком него ли војном због Румуније и агитације на Балкану поводом почетка непријатељства са Турском. — (Нар. извјештај).

Лондон, 29. октобра. „Тајмс“ пише, да је план ъемачки у Пољској потпуно пропао и да Нијемци нијесу успјели да формирају пољачке трупе. — (Нар. извјештај).

Софија, 29. октобра. Бугари ће се опријети оружаном руком сваком покушају Турске да пријеђе преко бугарског земљишта. Изгледа, да Турци, који концентришу 20.000 људи на Чаталци, не намјеравају нападати Грчку. — (Нар. извјештај).

Фиума, 29. октобра. Увјеравају да су се савезничке трупе искрцале јуче негдје у близини Дубровника под заштитом флоте. — (Нар. извјештај).

Лондон, 29. октобра. „Морнинг Пост“ прима из Сиднеја, да су двије ъемачке крстарице због недостатка ђумура биле ухваћене.

Валона, 29. окт. Велики пожар се појавио у пазару. 130 мрнара са лађе „Dandolo“ притекли су у помоћи угасили ватру. Било је великих штета. (Нар. извјештај).

Атина, 29. октобра. Министар бугарски опровргава вијест да постоји какав споразум између Турске и Бугарске. Изјавио је да се нада побољшању односа између Грчке и Бугарске. (Нар. извјештај).

Рим, 29. октобра. Енглези и Белгијанци одбили су велике нападе Нијемаца близу Ипра. Нијемци су одустали од обилажења тврђаве Агас.

Руси продужују напредовање на ъемачком земљишту.

Контакт између аустријске и ъемачке војске прекинут је.

Руси су заузели Солдау и приближују се Кракову.

Французи су одузели Нијемцима Конго. (Нар. извјештај).

Петроград, 30. октобра. Ратно стање проглашено је у Египту.

Подморска ъемачка лађа бацила је у ваздух близу Дувра енглески торпиљер „Нигер“.

Како су се ратни ъемачки бродови појавили на ушћу Ескана, холандска влада наредила је својој флоти да бомбардује сваки пароброд, који не би био поштански, а хтио би да продре до Анверса морем.

Париз, 30. октобра. На лијевом крилу се битка јуче обновила са свом жестином, а особито између Њупораи Лиса. Пред свих жестоких и јаких напада ъемачких, наш се фронт ипак одржао, тако да смо могли поново овладати са Ломбертридом и поћи напријед. Али на крају дана Нијемци су успјели да заузму Диксмида. Ми смо ипак јерсто држимо на крају тог села. Енглеске трупе нападнуле су више мјеста свуда су зауставиле непријатеља. На осталом фронту општи положај је остао непромијењен, осим лаких напредовања наших на десној обали Мезе. Ми смо успјели да сузбијемо непријатеља код Коанкура.

Лондон, 30. октобра. Рајтеров Биро сазнаје да индијски вице-краљ у једном коминикеу жали извршен покушај да се Турска увуче у рат против Енглеске, а у корист Њемачке и Аустрије, вјековних непријатеља Турске. Шефови мухамеданских општина држе скупове у прилог Енглеске и у џамијама држе се молитве за побједу енглеске војске и да Турска остане неутрална или да буде уз Енглеску.

У парламенту је донесена општа одлука да се рат води до коначне побједе, али је опште вјеровање да рат неће дуго трајати. Руске побједе изазивају највеће одушевљење у Енглеза.

Атина, 31. октобра. Један енглески контраторпиљер ухватио је код Тенедоса двије турске једрилице.

Берат је опљачкан и потпуно разрушен. У Валони влада потпуна анархија. Тај крај је изложен унутрашњим борбама.

Рим, 31. октобра. Јуче је било пушкарања између грчких и бугарских трупа на пет пограничних тачака у неврокопском округу.

„Frankfurter Zeitung“ увјерава да је Енглеска тражила од Грчке 40.000 људи за Египат, нудећи у замјену за услугу Кипар са Додеканезом. „La Tribuna“ каже да треба ову вијест примити с највећом резервом, пошто је Египат присаједињен Енглеској ових дана, а Додеканез се налази у рукама Италије. Енглеска није могла учинити једну такву понуду.

Телеграфишу из Ротердама да су Нијемци одржали више бојева код Ипра са знатним успјехом. Њемачка артиљерија доминира Ипром. Вјерује се да ће у току недеље доћи до повољних рјешења по Нијемце у Фландрији.

„Il Giornale d'Italia“ увјерава да је бој код Диксмида неоспорно један ъемачки успјех, али његове посљедице могу да остану без вриједности, ако не буде још енергичније ъемачке офанзиве.

Волфова Агенција саопштава да је неистинита вијест, да је заробљен штаб генерала Хинденбурга заједно с њим и са саксонским и пруским принчевима.

У Галицији се наставља руска офанзива.

Телеграфишу из Лондона да се приликом отварања парламента манифестовало јединство свих енглеских странака у одбрани отаџбине. Г. Аскит вјерује да рат неће трајати колико неки проричу и навјештава да ће влада тражити у уторак велики кредит.

Енглеска топовњача „Нигер“ пробушена је од једне ъемачке подморске лађе у потопљена у доверским водама; посада је спасена. Хиљаде особа из Довера присуствовале су катастрофи.

„Vossisch Zeitung“ прима из Штокхолма да су, према руским вијестима, ъемачки аероплани летели над Варшавом и бацали бомбе које су убиле 21 особу.

Енглески листови јављају из Вашингтона да се проноси вијест да је американска крстарица „Јорк Каролина“ наишла на једну мину у турским водама, и потонула. (Нарочити извјештај).

Рим, 31. октобра. Поводом инцидента на грчко-бугарској граници бугарско посланство изјавило је листу „Giornale d'Italia“, да се ради о једном рђаво инаугурисаном инциденту који је потекао из нестрпљивости стража. Званични извјештији софијске и атинске владе ланас су добри и инцидент ће се срушити узajимним објашњењима и кажњавањем одговорних криваца. На сваки начин, вјерује се да инцидент неће имати рђавих посљедица по досадашње односе између двију краљевина. Грчко посланство не придаје нарочите важности инциденту и вјерује да неће бити никаквих посљедица по грчко-бугарске односе. Очигледно се ради о једном обичном препуцавању које је често између пограничних стража.

Јављају из Берлина да су ъемачки морнари код Изера близу Њупора нанијели огромне губитке савезницима. Француски нападаји на западу и на истоку од Соасона одбијени су.

Амстердамски листови примају из Денкерка да је 28. октобра дошло до жестоког боја у цијели да се освоје водене установе. Више су учествовали митраљези него тешка артиљерија. На неким тачкама борило се у води и долазило до гушања.

Телеграфишу из Париза да се фландријско бојиште састоји из брегова који се спуштају од Кемела до Лиса.

„L'Echo de Paris“ јавља из Денкерка да је једна француска торпедњача у останским водама потопила један ъемачки подморски брод. Торпедњача се вратила у Денкерк лако оштећена.

Јављају из Лондона да је завршено рекрутовање другог канадског контингента. Брзо се уписују војници за артиљерију. Већ се пријавило неколико стотина људи за трећи контингент. (Нар. извјештај).

Рим, 1. новембра. Турци су потучени у Јерменској и претрпјели су велике губитке.

Њемачки нападај на Диксмида одбијен је с великим губитцима, као и нападај Француза на Њупор. (Нарочити извјештај).

Ниш, 1. новембра. О погибији Мехмед Али-беја, за коју је већ раније јављено, накнадно се саопштавају ове појединости:

Он је био рањен испод срца. Кад је примјетио да ће бити ухваћен, он је запалио бомбу и држећи је у руци убио се. Поред њега је био и један интелегентног изгледа Турчин, који је том истом бомбом смртно рањен. Пошто је бомба експлодирала, рањени Али-беј није хтио одговорити на пуцање: „ко је,“ рекавши, то је сад све споредно. Замолио је само за мало воде. Убрзо потом је издахнуо. Колико се могло сазнати, Мехмед Али-беј школовао се у Берлину.

Крагујевац, 1. новембра. Извјештаје о операцијама наше војске и догађајима, који су се последња три четири дана десили на јединим фронтovima, немогуће је за сада саопштавати због нарочитих стратегијских комбинација, чије је извршење већ отпочело. Ситуација и морал наших трупа врло су повољни.

Гласови, пуштени од стране аустријског генералштаба о неким великим аустријским успјесима, не одговарају стварности и имају за повод само извјесне покрете наших трупа који су с планом учињени.

Лондон, 1. новембра. Руски главни штаб јавља да се руске трупе приближују Масурским Језерима у Млави и Солдау. Између 10. и 23. октобра Руси су отели од непријатеља четири хаубице, више од сто топова и доста митраљеза, велику количину муниције и заробили 22.000 војника од којих 323 официра.

Крагујевац, 2. новембра. У току 31. окт. и 1. новем. наши заштитни дијелови имали су сукоба с непријатељским колонама, које су наступале са линије Пецак-Завлака-Коцелјево.

Беч, 2. новембра. Телеграфишу из Лондона, да је скупштински извјештач „Дели Телеграф“ сазнао од Аскита, да ће се тражити одобрење од парламента за упис другог милијона војника. Скупштина је усвојила одговор на пријестону бесједу.

Лондон, 2. новембра. Вођа радничке странке телеграфисао је да савез свих социјалних класа као и цијела партија радничка подржавају владу. Енглески народ нема другога избора него да настави рат до задовољавајућег исхода.

Петроград, 3. новембра. Саопштење главног врховног штаба вели: На фронту источне Прусије код Сталупенена и Посесерна, који се налази код Ангерсбурга, наше напредовање наставља се успјешно. У околини Солдау пошли смо напријед пут Најденбурга и насупрот жестоког отпора непријатељева. На лијевој обали Висле бој се развија на фронту Плоцк-ријека Варта и на фронту Калиш—Вељун. Непријатељ се повлачи. У околини Ченстохова и на југу непријатељ је покушао да пријеђе у офанзиву, али је пропао. *Наше наступање на Краков наставља се.* Аустријанци су покушали да организују одбрану на обали Дунавца. *На јужном галицијском фронту наше трупе напредују преко прелаза Карпата.*

Рим, 3. новембра. Руски су потпуно потукли аустријску војску код Мармарош—Сигета у Мађарској. — Нарочити извјештај.

О св. Архангелу Михаилу, нећу примати уобичајена честитања.

БОКА Д. ЈОВАНОВИЋ
(1,2) — управник Државне Штампарије. —